

Samen beter door cocreatie en inzicht in de onderwijsbeleving

Werkelijkheid of utopie binnen het primair onderwijs?

Door Hannelore Bruggeman (Scholengroep Veluwezoom) en Joyce Thijssen (Molenaar & Lok Consultancy)

‘Van en voor de samenleving’: een kernwaarde in het openbaar onderwijs. Maar hoe vertaal je deze kernwaarde voor je school en wat betekent dat nu echt: ‘Van en voor de samenleving’?
Hoe beleeft de samenleving het onderwijs en hoe kun je in cocreatie het optimale voor de leerlingen bereiken?

In 2012-2013 heeft een groep ouders, leerkrachten, directeuren en het college van bestuur van Scholengroep Veluwezoom nagedacht over de openbare identiteit van de Scholengroep. Zij vormden de ‘Kenniskring identiteit’. Zij onderzochten wat de onderscheidende kwaliteiten van de twaalf scholen binnen de Scholengroep zijn en hoe deze kwaliteiten concreet tot uitdrukking komen. De kernwaarde ‘Van en voor de samenleving’ bleek perfect weer te geven waar openbaar onderwijs en juist ook de Scholengroep onderscheidend in wil zijn.

“Het gaat over hoe je de ouders betreft bij school, door meer dialoog en meer diepgaande gesprekken met hen aan te gaan”, aldus Hannelore Bruggeman, directeur bestuurder van Scholengroep Veluwezoom. “De school is deels ook van hen. Wij staan ervoor open om zaken samen op te pakken. We gaan niet vóór anderen denken, wel samen met anderen oplossingen bedenken.” Ook Peter de Bruijn, directeur Dorpsschool Rozendaal deelt dit: “School is meer dan een losst aan iets. School moet een samenwerking zijn tussen kinderen, team en ouders die midden in de buurt/maatschappij moet staan. Dit doe je dus samen met de kinderen, het team en de ouders en dus niet alleen.”

Hieruit ontstond de inspirerende vertaling ‘Ik, jij, wij’: het, van het begin af aan, samen oppakken van zaken met een grote betrokkenheid van iedereen. “‘Ik, jij, wij’ is een leefwijze en alles wat wij als Scholengroep doen, moet de gedachtegang hierachter versterken”, aldus Hannelore.

In cocreatie samen tot een optimale onderwijsbeleving komen. Hoe beleven ouders, leerlingen en leerkrachten het onderwijs binnen Scholengroep Veluwezoom en hoe kun je, naast een open dialoog en meer diepgaande gesprekken, continu inzicht hebben in de onderwijsbeleving van een brede doelgroep als ouders, leerlingen en leerkrachten?

Inzicht in de onderwijsbeleving

Een hulpmiddel dat scholen vaak inzetten om hierachter te komen, zijn de periodieke tevredenheidsmetingen. Lange vragenlijsten die veelal alleen op ouders van de leerlingen gericht zijn. Vragenlijsten waarin de tevredenheid over verschillende zaken wordt gemeten: denk hierbij aan de netheid van het schoolplein, de veiligheid van de weg richting de school, de klassengrootten maar ook de overblijfbegeleiding en het onderwijsaanbod. Allemaal belangrijke aspecten die voor zowel ouders als leerlingen bepalend zijn in het al dan niet tevreden zijn over een school. Maar meet je daarmee echt wat je wilt weten? Geeft dit inzicht in de integrale onderwijsbeleving en kom je met deze meting echt tot de kern van wat mensen bezig houdt en raakt?

“Het meten van de tevredenheid is iets anders dan het onderzoeken van een beleving”, aldus Joyce Thijssen, senior organisatie adviseur bij Molenaar & Lok Consultancy (MLC). “Je kunt heel tevreden zijn over het onderwijs dat de school biedt, maar dit hoeft nog niet te betekenen dat je dit breed uitdraagt in je omgeving en de school aanbeveelt bij anderen. Bij het meten van een beleving ga je een stuk dieper: je probeert het gevoel te onderzoeken en inzichtelijk te krijgen. Om dit te doen stel je een ander soort vraag: een vraag waarop je een belevingsantwoord wilt. Een antwoord dat ruimte

biedt voor interpretatie en juist daarom uitnodigt om met elkaar de dialoog aan te gaan. Een dialoog waarin je op een dieperliggende laag met elkaar op zoek gaat naar duurzame verbeteringen”.

De traditionele vragenlijsten passen niet meer bij de huidige ontwikkeling die de Scholengroep doormaakt. Competenties als ‘samenwerken, open dialoog en oprecht geïnteresseerd zijn in elkaar’ (zogenaamde *21st Century Skills* oftewel *onderwijsvaardigheden uit de 21e eeuw*) worden steeds belangrijker in de onderwijswereld. Meer gebruik maken van ieders talent. Dit betekent niet alleen het interne talent maar ook het externe talent benutten.

In de traditionele vragenlijsten worden dusdanig veel aspecten gemeten, dat het vrijwel onmogelijk is om alle verbeterpunten op te pakken. Prioritering van welke verbeterpunten wel en niet worden opgepakt (en waarom!) vindt daarom intern plaats, waardoor de school aan het roer staat. Daarnaast zijn de vraagstellingen in traditionele onderzoeken veelal dusdanig geformuleerd dat een gesloten antwoord volstaat. Scholengroep Veluwezoom wil juist participatieve besluitvorming in hetgeen ze doen stimuleren: dit wil zeggen dat niet alleen ouders, maar óók leerlingen en leerkrachten leidend zijn in het bepalen van prioriteiten om de onderwijsbeleving van de scholen nog verder te verbeteren. Dit kan door met elkaar in gesprek te gaan. Hannelore vertelt: “Daarom hebben we in 2012 besloten om de onderwijsbeleving van ouders, leerlingen en leerkrachten inzichtelijk te maken. In samenwerking met Molenaar & Lok Consultancy (MLC) hebben we binnen onze Scholengroep een discipline weten te creëren waarmee feedback over onderwijsbeleving wordt ingezet om continu te verbeteren.”

In cocreatie samen tot verbetering komen

Kenmerkend voor het onderzoek binnen de Scholengroep is dat het zich richt op zowel leerlingen (groep 5 tot en met 8), ouders als leerkrachten en dat de nadruk van de benadering ligt op enthousiasme en verbetering. De ontwikkeling van het onderzoek heeft plaatsgevonden in cocreatie met een zogenaamde ‘begeleidingsgroep’. In deze groep zaten naast Hannelore en Joyce ook vertegenwoordigers van ouders (GMR), bestuur, directie en leerkrachten. De groep is tot een vijftal korte vragen gekomen waarmee de scholen direct inzicht konden krijgen in de integrale onderwijsbeleving en het verbeterpotentieel, met concrete en praktische aanbevelingen als resultaat.

De vragen zijn door de begeleidingsgroep per doelgroep dusdanig geformuleerd dat de respondent binnen vijf minuten direct tot de kern van zijn of haar (positieve of negatieve) beleving komt. “Het geringe aantal open vragen is de response ten goede gekomen. Door het open karakter kunnen ouders dat kwijt wat ze kwijt willen zonder vooraf door ons/de meting gestuurd te worden”, aldus Peter de Bruijn. Ook heeft een uitgebreide toetsing van de vragen plaatsgevonden bij de doelgroepen: zo heeft onder andere Dennis de Rooter (locatieleider van de Prinses Margriet school en lid van de begeleidingsgroep) de vragen getoetst bij leerlingen om te bepalen of de taal van de vraagstelling aansluit bij de doelgroep, of de vragenlijst qua uitstraling aanspreekt en of de vragen meten wat we daadwerkelijk willen weten. Op deze manier is in verbinding met elkaar, maar met oog voor resultaat, het onderzoek tot stand gekomen. “Het creëren van een uitdagende leeromgeving is iets wat je samen doet”, aldus Dennis.

*“In verbinding met elkaar,
met oog voor resultaat”*

Succesfactoren

Met een gemiddeld responspercentage van 83% over de doelgroepen heen, kan gesteld worden dat de respons op het onderzoek zeer hoog was. Dit toont ook de betrokkenheid van de samenleving bij dit onderzoek en de nadruk op ‘Ik, jij, wij’. Er is veel aandacht besteed aan de opzet, maar zeker ook aan de communicatie over het onderzoek. Er zijn diverse bijeenkomsten geweest met de begeleidingsgroep, ouders, directieleden en de Raad van Toezicht om hen mee te nemen in de ontwikkeling van het onderzoek en het gedachtegoed erachter. Daarnaast zijn betrokkenen vrijwel

wekelijks via website, flyers en nieuwsbrieven op de hoogte gebracht van de voortgang. “Wij wilden inzicht krijgen in hoe de school presteert ten aanzien van het gegeven onderwijs, wat de integrale onderwijsbeleving is en welke ruimte tot verbetering aanwezig is in het gegeven onderwijs door de twaalf scholen binnen onze Scholengroep. Met als doel om resultaten te delen, te verbeteren en van elkaar te leren. Dit is zeker gelukt, en misschien nog wel belangrijker: we hebben een verdere impuls gegeven aan “Ik, jij, wij” en zijn een dieperliggende dialoog met elkaar aangegaan om samen continu het beste voor onze leerlingen te bereiken” aldus Hannelore. Eén van de scholen binnen de Scholengroep heeft naar aanleiding van het onderzoek een ouderpanel georganiseerd: “tijdens het ouderpanel zijn we dieper ingegaan op de ouderbetrokkenheid en mogelijkheden tot het vergroten hiervan. De informatie die wij rondom dit thema hebben verzameld was zeer waardevol. Open vragen zijn belangrijk en bieden ruimte om de dialoog met elkaar aan te gaan. Toch zou ik een volgende keer naast de open vragen, ook een aantal gesloten vragen opnemen”, aldus Dennis. “Dan heb je ook meer meetbare resultaten in het onderzoek en zijn de conclusies niet alleen gebaseerd op enkele antwoorden vanuit de doelgroep”. Een belangrijk leerpunt uit de evaluatie van het onderzoek met onder andere de begeleidingsgroep. Peter vult aan: “door meer interactie met ouders na afloop van de meting weet je beter wat er leeft bij ouders. Tegelijkertijd krijgen ouders duidelijk het signaal dat hun mening telt en er naar geluisterd wordt.”

Om ook de effectiviteit van genomen acties naar aanleiding van het onderzoek te meten, is het aan te bevelen het onderzoek minstens één keer in de twee jaar maar het liefst ieder jaar te verrichten. “De verbeteringen hebben tijd nodig om te beklijven. Het in cocreatie continu verbeteren, is een discipline die in het dagelijkse systeem moet groeien: dat is niet van de een op de andere dag gerealiseerd. Maar je kunt er wel voor zorgen dat dit proces versneld wordt door een continue *feedback loop* in te richten en het verbeteren op een praktische en leuke manier in te richten” aldus Joyce.

Communicatie 3.0, oftewel cocreatie: de toekomst in het primair onderwijs?

Zeker wel! Leren vinden we allemaal belangrijk. Maar de aandacht bij leren, is nog vaak gericht op inhoudelijk leren. Wij ervaren dat de huidige discussies in de samenleving niet alleen over kennis op inhoud gaan, maar veelal betrekking hebben op wat leerlingen van nu, straks in het beroepenveld aan vaardigheden nodig hebben. Hannelore geeft aan het belangrijk te vinden deze discussies te voeren met ouders, leerlingen en de professionals samen. “Het gaat ons allemaal aan! Het samen doen geeft energie. Het leren door te puzzelen, te ervaren, te beleven, elkaar te ondervragen, met elkaar dingen te ontdekken en samen te creëren. Dat vinden leerlingen, maar ook wijzelf leuk.”

Eén ding is zeker: deze wezenlijke vorm van samenwerken is voor de toekomst cruciaal en daar profiteren leerlingen zeker van!

Over de auteurs van dit artikel:

Hannelore Bruggeman

Hannelore Bruggeman is directeur-bestuurder van Scholengroep Veluwezoom, een organisatie van 10 basisscholen en 1 speciale basisschool in de gemeenten Rheden en Rozendaal. “Het is mijn ervaring dat als je samen ontwikkelt, met elkaar in gesprek gaat, en ruimte geeft aan de verschillen, er altijd nieuwe ideeën en oplossingen ontstaan.”

Joyce Thijssen (1981)

Joyce is sinds 2005 als senior adviseur werkzaam bij MLC. Ze is gespecialiseerd in het begeleiden van organisaties naar een klantgestuurde inrichting. Hierbij wordt de stem van de klant op een praktische, innovatieve en enthousiaste manier inzichtelijk gemaakt en gebruikt om samen de dienstverlening continu te verbeteren.

Joyce heeft Scholengroep Veluwezoom begeleid bij het ontwikkelen en implementeren van de nieuwe onderzoeksmethode om een integrale onderwijsbeleving inzichtelijk te maken.